

l'oposició entre *damont* en pausa (supra) i la posició davant consonant: «complí mot ivasserament aclò que per l'àngel li fo manat, e a la *damunt* dita ciutat élvenc» (f° 5v2), però «ana vol dir *damont*» (f° 5r2).

Avui també la *ú* en *damunt* s'estén una mica més que en *amunt/ont*. El mateix Pallars Sobirà oscilla en aquest punt: *demún* o *damún* vaig sentir generalment a Cardós i Vall Ferrera (1932-34): *lo trebol de demún* 'el sostre' Tor, *la bastàya de damún* 'la cella' Estaon, els dos poblets agregats s'anomenen localment *Boldís de damún* i *Boldís de dabás* Tavascan; a Rialb de Noguera encara oposaven els *Reguerals* de *damón* i de *dabál*, però a la famosa Font que es troba a la drecera de la Seu d'Urgell, us recomanen de beure a la *Font de la Seu de damún* i no pas a la *de dabál* (1959).

En altres casos, com si encara estigués a l'obra el principi fonètic originari: a Bonremei (entrada del congost de la Ribagorçana en el Montsec) copsava jo en el treball dels pagesos *damún la éra* i *damún la ròka* i tanmateix m'explicaven que la part del poble dita *la kwádra de damón* ja estava abandonada (1957); a Erta fèiem l'enquesta en *Lo Prat de damón* 10 minuts per alt del poble (1957); a Sellui a l'*Aubac de demón*; a *demón* Aidí (1957); la forma amb *ó* resisteix encara en el vessant urgellenc de la partió Noguera-Segre: *Cal Julià de damón*, avui abandonat per *Cal Julià de dabál*, Guils del Cantó (1957).

Igual que en el mot *amunt*, en *damunt* la *ú* s'ha imposat quasi pertot, amb la força de la llengua comuna (*demún* amb *e* en algun punt del cat. occid. del S.: Borges Bl., *BDLC* vi, 37, i en alguna zona val.: *demúnt* Tàrbena, 1962), i no cal dir que és la del català central, insular (eiv. «*demunt*: encima», PzCabr.), i valencià.

Deixem per a la gramàtica dialectològica de la llengua literària la qüestió de l'ús combinat amb *de* o sense, en la construcció preposicional. Em limitaré a advertir que l'ús de *damunt* + complement sense *de*, en la llengua parlada del Continent, no és tan arcaic com se sol creure, sobretot si prenem en consideració l'ús toponímic i pre-toponímic, en què el trobem fins i tot en el P. Val., almenys en les zones transsucedàniques i transpalàniques: sengles partides de La Salzedella s'anomenen *Damunt la Vila* i *Damunt los Horts* (1961), per a una de la Vila Joiosa oïa jo adés *damunt-órta*, adés *damún l'órta* (1963). Negligem també, per molt coneguda, la resolta preferència dels mallorquins envers *damunt* i contra *sobre*, almenys els de la pagesia (incloent-hi, és clar, AMAlcover, que excloïa *sobre* àdhuc en l'ús figurat, per usar *damunt* en el sentit de 'tocant a', ll. *circa*: per ex. *BDLC* viii, 1915, p. xviii). Recordem també que hi ha certa oposició entre les dues illes, en el sentit de la preferència menorquina per a *dalt* prep., i la mallorquina per a *damunt* prep.

Fem memòria, en aqueixes qüestions, d'alguns exemples clàssics: «Respòs lo pastor que los stromoniens han apropiades les 4 calitats *demunt* dites als 12 signes e a les 7 planetes», Lluïll (*Merav.*, Ag. i, 113); «com lo emperador se fon levat de dormir, a<s>si-gués en una finestra qui mirava *damunt* la gran pla-

ça», JoMartorell (Ag. ii, 53). «A la lluyta carnívora y feresta / barreja sos lladrucs negra tempestat / con-griada a garbí sobtadament: / y revinclades ones s'ar-restellan / *damunt* les naus, que cruixen y s'estellan, / com un canyar dins esbarat torrent»; «Llavors al gran incendi, rabent, endreja 'ls passos, / rojenc, *damunt* los núvols, vehent-lo crestejar, / y, ohint-hi plors y xiscles, / hi fica 'ls nusos braços, / fent als pastors y pobles d'espasme tremolar»; «Ni som, en la gran era, tots sols, lo blat a batre: / mira allí com ses ales hi aixampla lo Simun: / lo torb del Equinocci surt més enllà a combatre, / y 'l mar s'espanta, al veure's d'un altre mar *damunt*», *Atl. (Intr., 5e; i, 42b; iv, 26d)*.

Mont-de-pietat és el nom correcte d'allò que s'ha pres el vici d'anomenar acastellanadament *monte-pío*: el mot català tradicional era *consòrcia*, encara molt usat a les nostres terres del Nord, a finals del S. XVIII (veg. *SORT*), per exemple en el Berguedà, l'any 1761 (Serra Vilaró, *Pinós i Mat.* iii, 249); també se n'havia dit planerament *montanya de pietat*: a la Terra Alta de Gandesa, a la Capella del Portal, de Batea, hi havia establerta una *montanya de pietat* amb 500 quarteres de blat que podien manllevar els pagesos «en auxili de la sembra» a la fi del S. XVII, i encara mantenia aqueixa quantitat un poc després de 1675, si bé el 1734 ja només n'hi quedaven 170 (*Bol. Hist. Geogr. B-Ar.* iii, pp. 100, 101), i no sé notícies de fins quan va durar.

Montalbana mena de raïm i de vinya, que devia provenir d'un dels llocs anomenat *Mont-albà* (*Montalban* etc.): «Vinya sens fruit, / exorca, erma! / Terra pus ferma / --- / mogué, laurà: / planta trià / stranya, pus sana / de *montalbana*, / boval, negrella / —no fer-randella / ni monestrell—, / mallol novell / volent plantar», JRoig (*Spill*, 13432).

Muntacàrregues. *Muntabragues*. *Munta-i-desmunta*. *Monticola*.

Alamon 'molt', adv.-pron. (val., si bé no comú) generalment en la construcció *alamon de* (si bé també algun cop *n'hi ha alamon* i frases semblants): «ja fa *alamón* d'anys que ---», Banyeres de Mariola (1963); mot predilecte de Nicolau Primitiu GzSerrano (i d'algun altre respectable valencianista) de la ploma del qual llegiem sovint passatges com: «la majoria dels valencianistes --- aspiren --- a un Estat federal --- *alamon d'estos*, però, es pot assegurar que no han pas-sat encara del grau de catecúmens ---» («El Camí», 20-i-1934); no tinc notícia que vagi ser recollit per lexicògrafs fins a una noteta confusiória posada com a suplement del dicc. de Llombart (no en el d'Escrig a qui hom sol atribuir abusivament aquella detestable compilació). «Els cànters --- fan l'aigua *alamon fresca*», FMartínez i Martínez (*Folk. Valencià*, 1912, i, 24).

Hom ha suposat que contingui *MÓN MUNDUS*,³ però no hi correspon ni poc ni gaire la naturalesa semàntica d'aqueix adverbi, quantitativa i no locativa, i s'hi oposa decididament la dificultat o impossibilitat d'imaginar una combinació sintàctica que combinant *món* pogués donar *alamon* morfològicament i fonèti-